

Taxonomier

- verktyg för biblioteksutveckling

Malin Ögland

Hur vet man att man har bra kvalitet på sin verksamhet? Ett första steg är att veta vad man vill uppnå. Att formulera en taxonomi kan vara ett sätt att definiera nivåer för sin verksamhet. I skriften ger Malin Ögland förslag till taxonomier som beskriver nivåer av samarbete och taxonomier som beskriver nivåer av uppdrag. Mot slutet av boken får vi ett antal exempel från bibliotek som på olika sätt har använt sig av taxonomier i sitt planerings- eller utvecklingsarbete.

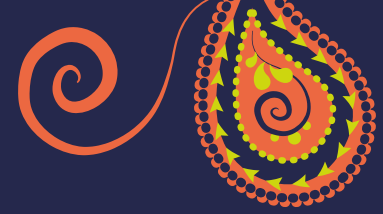
Arbetet med taxonomier påbörjades i boken *Mäta och väga – om statistik och effektivitet på folkbibliotek*. Regionbibliotek Stockholm hoppas att taxonomierna och resonemangen runtomkring dem ska inspirera till många diskussioner om folkbibliotekets uppdrag och våra möjligheter att utveckla verksamheten!

Taxonomier - verktyg för biblioteksutveckling Malin Ögland

Regionbibliotek
Stockholms
Skriftserie 13

Regionbibliotek
Stockholm

Regionbibliotek
Stockholm

Taxonomier

- verktyg för biblioteksutveckling

Malin Ögland

Regionbibliotek Stockholms skriftserie 13

Grafisk form: Bigrell Design AB

Tryck: EO Grafiska 2013

ISBN: 978-91-87293-04-7

© Författaren och Regionbibliotek Stockholm 2013

Skriften kan beställas från Regionbibliotek Stockholm,
regionbiblioteket@stockholm.se

Med stöd från Stockholms läns landsting

Innehåll

Inledning	7	Taxonomier som beskriver nivåer av ett uppdrag	47
Upplägg	7	Verksamheten Boken Kommer	51
Om taxonomier	9	<i>Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens tjänst</i>	
Taxonomier beskriver nivåer av mål och resurser	10	<i>Boken Kommer</i>	52
Taxonomier i verksamhetsplaneringen	11	Verksamheten Mångspråk	55
<i>Effektkedjan</i>	11	<i>Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens arbete</i>	
<i>Förslag till taxonomi Kontakter politik – bibliotek</i>	14	<i>med mångspråk</i>	56
Öppettider	16	Verksamheten digital delaktighet	59
<i>Förslag till taxonomi Öppethållande av det fysiska</i>		<i>Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens arbete</i>	
<i>biblioteket</i>	18	<i>med digital delaktighet</i>	60
Taxonomier som beskriver nivåer av samarbete	21	Taxonomier i praktiken	63
Samarbete i lokalsamhället	22	Exemplet Huddinge	63
Samarbete med barnvårdscentraler	25	Exemplet Södertälje	64
<i>Förslag till taxonomi kring samarbete mellan BVC/</i>		Exemplet Upplands Väsby	68
<i>familjecentraler och bibliotek</i>	26	Exemplet Uppsala län	69
Nya samarbeten – chans för biblioteken att se barnen		Exemplet Ale	72
som beings?	28	Exemplet Häbo	73
<i>Förslag till taxonomi över samarbete mellan bibliotek</i>		Fortsättning följer?	75
<i>och föreningsliv</i>	30	Källor	77
Samarbete med äldreomsorgen	33		
<i>Förslag till taxonomi över samarbete folkbibliotek och</i>			
<i>äldreomsorg</i>	34		
Samarbete bibliotek och skola	36		
<i>Förslag till taxonomi för samarbete mellan</i>			
<i>folkbibliotek och förskola</i>	40		
<i>Förslag till taxonomi kring samarbete mellan</i>			
<i>folkbibliotek och grundskola</i>	42		
<i>Förslag till taxonomi kring samarbete mellan</i>			
<i>folkbibliotek och vuxenutbildning</i>	44		

Inledning

Under åren 2008-2009 drev Regionbibliotek Stockholm projektet Mäta och Väga som mynnade ut i en bok med samma namn, *Mäta och Väga – om statistik och effektivitet på folkbibliotek*. Ett av kapitlen handlade om taxonomier. Förhoppningen var att taxonomierna skulle fungera som ett stöd vid inledande diskussioner kring ett planerat samarbete. Till vår glädje har vi sett exempel på att taxonomierna har använts just så. Vi har därför fortsatt att ta fram fler taxonomier och samlat dem här med längre texter runtomkring dem. Alla, både de som publicerats tidigare och de som är nya, har rubriken Förslag till taxonomi... då den övergripande ambitionen är att taxonomierna ska stimulera till samtal om biblioteksutveckling – de är förslag utifrån våra erfarenheter.

Upplägg

Efter det inledande kapitlet *Om taxonomier* följer *Taxonomier som beskriver nivåer av samarbete*. Samarbete är något vi tycker är självklart och det kan vara lätt att enas kring frasen ”biblioteket bör samarbeta med andra aktörer i lokalsamhället” men svårare att konkretisera vad man egentligen menar att detta samarbete ska innehålla. Vad ska man samarbeta kring och vad strävar man emot?

Därefter kommer kapitlet *Taxonomier som beskriver nivåer av ett uppdrag* som resonerar om möjligheten att formulera de olika nivåerna inom ett uppdrag. Många av oss har höga ambitioner med vårt arbete och små medel. Behöver man prioritera; i så fall vad och hur?

På stora arbetsplatser kan visionerna vara flera: ska vi nå alla barn littegrann eller några få ordentligt? På många bibliotek råder konsensus om vad man ska uppnå. Tror man i alla fall. Men hur gör vi nu när nya skollagen säger att skolan ska ansvara för skolbiblioteken: ska vi sluta med bokpraten?

De taxonomier som finns under rubriken *Taxonomier som beskriver nivåer av ett uppdrag* är tänkta att stimulera till samtal och diskussioner på arbetsplatsen och bidra till att relationen mellan del och helhet blir tydlig.

Kapitlet *Taxonomier i praktiken* beskrivs tillämpningar av taxonomier och allra sist ett hoppfullt avsnitt med rubriken *Fortsättning följer!*

Om taxonomier

Taxonomier är hierarkiska nivågrupperingar och är vanligast inom naturvetenskap. Den amerikanske forskaren och psykologen Benjamin Bloom tog taxonomibegreppet från naturvetenskapen och utvecklade en taxonomi där kunskap definieras från lägre till högre nivå enligt följande: faktakunskap, förståelse, tillämpning, analys, syntes och värdering.¹ Taxonomier har sedan formulerats inom många andra områden. Inom biblioteks- och informationsvetenskap har den amerikanske forskaren David Loertscher utvecklat taxonomier som beskriver samarbete mellan skolbibliotekarie och lärare. Loertschers taxonomier beskriver ett samarbete mellan skolbibliotekarie och lärare som går från att var och en sköter sig själv via nivåer där man samarbetar för att underlätta varandras praktiska arbete till att man samarbetar om elevernas lärande. Taxonomierna i den här boken har utgått från Loertschers sätt att bygga taxonomier men förhåller sig fritt gentemot honom i övrigt. Några av taxonomierna finns, som redan sagts, publicerade i boken *Mäta och väga – om statistik och effektivitet på folkbibliotek*.

Många taxonomier har påbörjats som workshops tillsammans med bibliotekschefer inom Stockholms län. Bibliotekscheferna har skrivit exempel på praktisk verksamhet som de har på biblioteken på post-it-lappar. Därefter har jag klustrat, bearbetat och analyserat exemplen och formulerat en prototyp-taxonomi. Därefter har vi återkopplat till

¹ Se till exempel Wikipedia

bibliotekscheferna och i de flesta fall bearbetat taxonomin ytterligare efter diskussion. Några taxonomier har påbörjats under utbildningsdagar och arbetsmöten. Detta anges i fotnot vid respektive taxonomi.

Våra taxonomier ska läsas nedifrån och upp där nivå 1 anses vara den lägsta nivån och 7 den högsta. Nivå 7 är tänkt att vara näst intill visionär.

Taxonomier beskriver nivåer av mål

Varje nivå i en taxonomi beskriver vad det är tänkt att man ska uppnå. Kanske kan man också säga att de olika nivåerna uttrycker olika nivåer av det professionella objektet? Enligt Carlgren & Marton (2000) är ett professionellt objekt det som ett yrke är till för att åstadkomma. De menar att man genom att förstå sitt professionella objekt har man insikter i hur det är beskaffat. Men det professionella objektet är kanske inte något som varje bibliotekarie kan bestämma själv.

I de allra flesta kommuner är samarbeten nödvändiga för att man ska kunna nå nationella eller lokala mål. En god språk- och läsutveckling bland barnen är inte bara förskolans eller skolans uppgift utan något ”alla” tjänar på att samverka kring. Vad blir bibliotekets roll i detta arbete? Att identifiera vilka samarbeten som är möjliga eller nödvändiga och sedan göra överenskommelser om vem som ska göra vad kan vara en viktig del för arbetet med att beskriva och mäta resurserna. De taxonomier som beskriver nivåer av samarbete kan vara användbara här. Taxonomierna beskriver olika nivåer av konkret verksamhet och de kan vara användbara vid start av samarbete och vid upprättande respektive revidering av avtal.

Att ha en hög kvalitet på biblioteksverksamheten handlar om utförandet av tjänsten. Hur man utför den, bjuder in till den, vilket arbetssätt man har, hur bemötandet ser ut och så vidare. Här blir det viktigt att titta på hur verksamheten i stort är organiserad såväl som enskilda tjänster eller aktiviteter. Men innan man kan bedöma hur tjänsten utförts måste man vara överens om vad man ska uppnå. Och kanske måste man fundera över vilka olika nivåer uppdraget har. Taxonomier som beskriver olika nivåer av ett uppdrag kan vara an-

vändbara även här. För att få ihop en fungerande och effektiv process för hela verksamheten måste också alla medarbetare vara överens om vad som ska uppnås i de enskilda uppdragen. För att man ska kunna hävda att ens verksamhet har en god kvalitet måste man vara tydlig med vad man ska uppnå.

Vi hoppas att taxonomierna i denna bok och resonemangen runt omkring dem ska inspirera till många diskussioner om folkbibliotekets uppdrag och våra möjligheter till att utveckla verksamheten!

Taxonomier i verksamhetsplaneringen

Biblioteksverksamheten är exempel på en verksamhet som skapar kulturella och demokratiska värden (effekter) men får sina resurser i ett ekonomiskt system. Pamela Schultz Nybacka menar också att biblioteken omfattar ett bokonomiskt värde, ”som härbärgerar ymniga och heterogena varor; detta till skillnad från ekonomiska värden som utgår från homogena varor” (Schultz Nybacka 2013, s 25). En svårighet för en bibliotekschef blir att försöka befinna sig i båda dessa system, förstå dem och tolka dem och finna argument som blir giltiga i båda. Det gäller att visa att de aktiviteter som utförs på biblioteket leder till de effekter som kommunen efterfrågar men också att förklara att effekter kräver resurser i en viss omfattning.

Om vi identifierar vilka aspekter som har betydelse för biblioteksverksamheten generellt kan vi sedan utveckla vår kunskap om vilken roll dessa aspekter har i just vår lokala verksamhet, i den del av landet vi befinner oss.

Effektkedjan

En vanlig modell som används i kommuner är den så kallade effektkedjan som brukar finnas i någon form i de flesta mät- och utvärderingsmodeller.

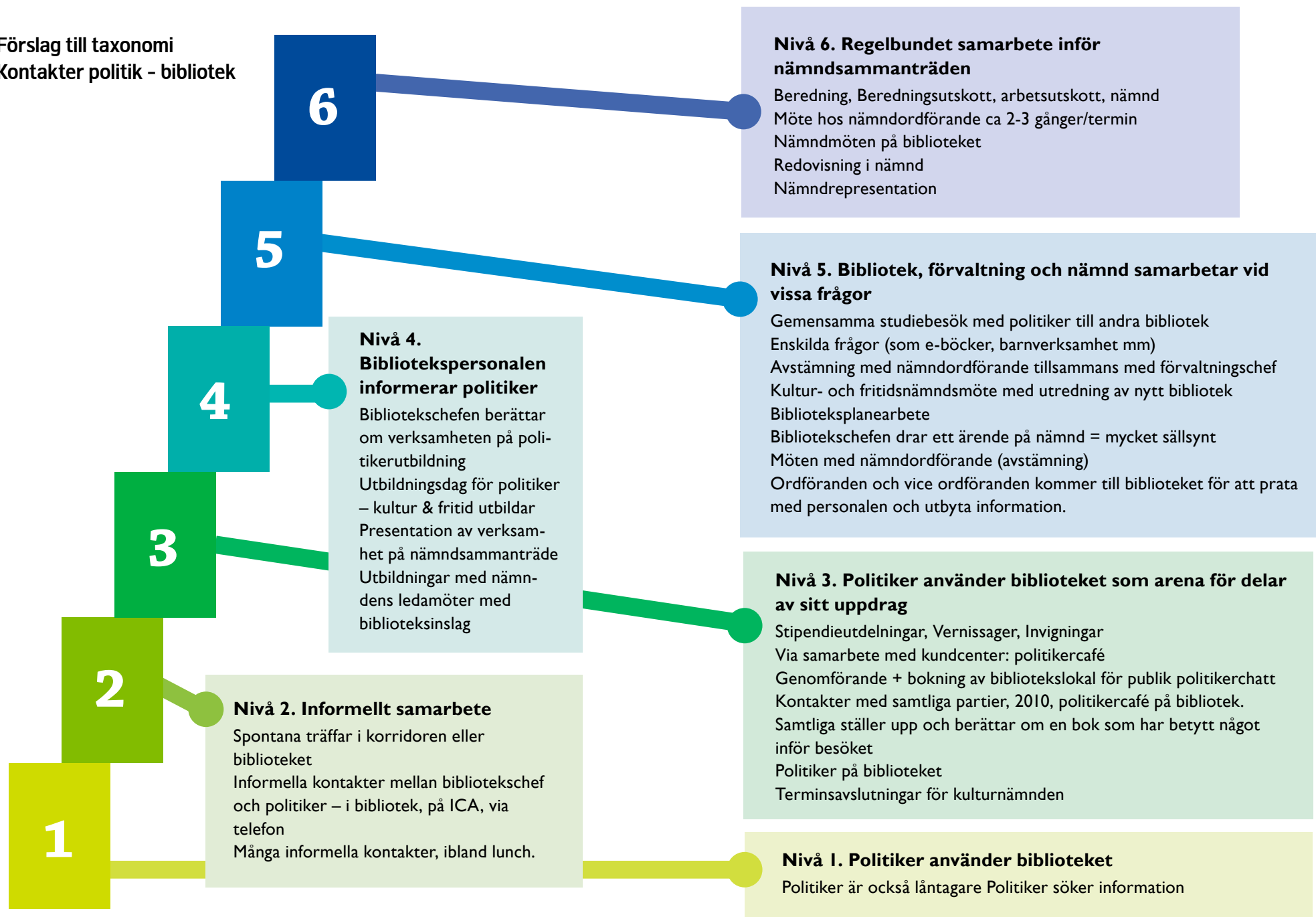

Kort förklarar mäter effektkedjan kopplingen mellan insatta resurser och hur dessa resurser omsätts i aktiviteter inom verksamheterna och vilken effekt de har – i relation till målen. Det som är problematiskt med effektkedjan är att den ger illusionen av att det finns ett entydigt samband mellan resurser och effekter, den tar alltså inte in det ekonomiska värdet som härbärgerar ymniga och heterogena varor.

Alla önskar vi nog att vi kunde hitta ett samband, någon slags koefficient som visar att om man satsar x kronor på biblioteket så får man också ett x resultat. Men det finns exempel där man satsar lite per invånare men har höga utlån och tvärtom. Det är ju inte säkert att ett stort mediebestånd leder till många utlån och vice versa. Och det är ju inte heller säkert att höga utlån leder till de effekter man eftersträvar. Det viktiga är inte att räkna ut koefficienter utan att ta reda på vilka aspekter, vilka förutsättningar som har betydelse inom folkbiblioteksverksamheten.

En viktig aspekt är troligen hur kopplingen mellan mål och resurser är kommunicerad med politiker. Ju bättre koll man har på vad som är strategiskt att satsa på i den kommun man arbetar, desto lättare blir det att göra kopplingar till målens rimlighet eller hur stor måluppfyllelse man som politiker anser vara bra eller rimligt. Inom chefsgruppen i Stockholms län satte vi ihop en taxonomi som beskriver de olika nivåer av samarbete med politiker som de upplever att de har. Den kommunala nämnds- och förvaltningsstrukturen och bibliotekets placering i den varierar stort i landet och den här taxonomin är inte tänkt att användas mer än som ett eget reflektionsverktyg. Var befinner vi oss och vilka möjligheter har jag att förändra/förbättra kommunikationen med ansvariga politiker?

Förslag till taxonomi Kontakter politik - bibliotek

Öppettider

Till Kungliga biblioteket (i fortsättningen kallat KB) rapporteras hur många timmar biblioteket håller öppet under en vecka. Det handlar då om det annonserade öppethållandet för alla. Samtidigt bedriver biblioteket verksamhet på många olika sätt vid sidan om detta öppethållande. Vi vet att olika grupper har olika behov av biblioteksservice vid olika tillfällen under dygnet, året eller livet. För att möta dessa olika behov försöker biblioteken förlägga öppettider så att största möjliga effekt av resurserna nås. Om vi tänker att biblioteket består av tre olika delar; Rummet, Medierna och Kompetensen, så har vi, när vi "trimmat verksamheten" i själva verket analyserat vilken del av "biblioteket" som en viss målgrupp har behov av när. Ibland har vi kombinerat de olika delarna.

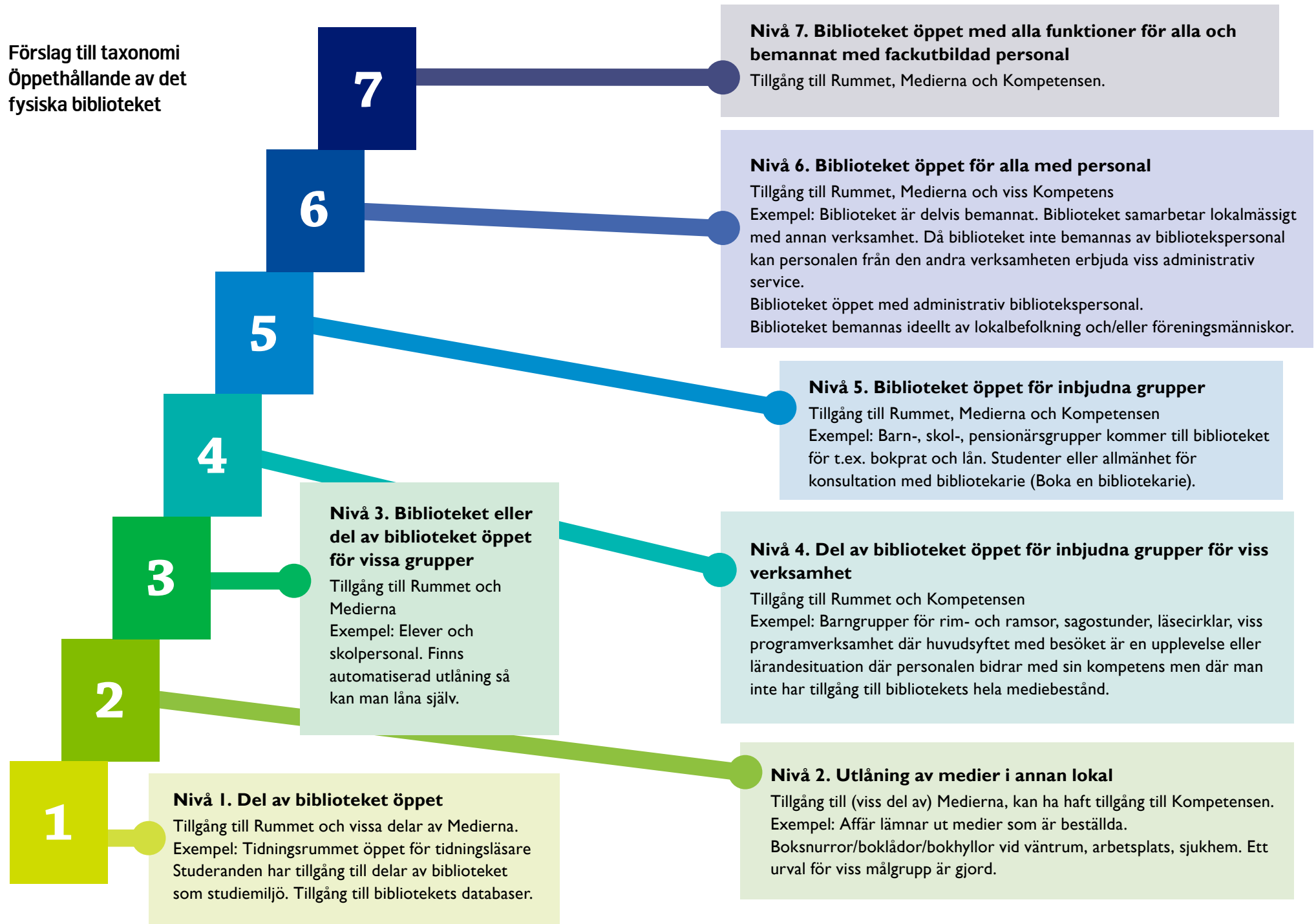
Förutsatt att man ser öppettider som en resurs och inte ett resultat, så kan man till exempel använda taxonomin som beskriver olika nivåer av öppethållande av det fysiska biblioteket. Några kommuner som har resultatbaserad budget får en del av medlen efter hur många öppettimmar man producerar. Antalet öppettimmar blir alltså ett resultat och inte en resurs. Beroende på vilka behov av biblioteksservice som finns i området eller kommunen kan man med hjälp av taxonomierna resonera sig fram till olika nivåer av öppettider, tillgång till lokaler och medier och vilken bemanning som behövs när.

En taxonomi innebär en slags rangordning av kvalitet. Det innebär förstås en värdering. I arbetet med att försöka rangordna de olika nivåerna av öppethållande blev jag uppmärksammad på vilket perspektiv jag utgick ifrån; verksamhets- eller användarperspektiv? Ur ett verksamhetsperspektiv vill vi nog ranka öppethållande för alla med tillgång till Rummet, Medierna och Kompetensen högst. För den enskilde användaren kan det se olika ut beroende på vad behovet är.

Nedan har jag försökt lista olika exempel av kombinationer av hur Rummet, Medierna och Kompetensen erbjuds med en användares förväntan eller behov.

Biblioteket öppet med alla funktioner för alla och bemannat med fackutbildad personal	Som användare vet jag att hela mediebeståndet finns tillgängligt och att personal finns där för att handleda mig
Biblioteket öppet för alla med personal	Som användare vet jag att jag kan få hjälp med att låna och lämna tillbaka medier och att jag kan använda rummet
Biblioteket öppet för inbjudna grupper biblioteket bemannat med expertkompetens	Som användare vet jag att personalen som tar emot mig har expertkompetens om medier inom mitt intresse eller behov
Del av biblioteket öppet för inbjudna grupper för viss verksamhet	Som användare besöker jag biblioteket för en specifik upplevelse eller information men inte för att använda bibliotekets mediebestånd
Biblioteket öppet för vissa grupper. Även "Meröppet"	Som användare vet jag att mediebeståndet och rummet är tillgängligt men kan inte förvänta mig hjälp av personal

Förslag till taxonomi
Öppethållande av det
fysiska biblioteket

Taxonomier som beskriver nivåer av samarbete

Bibliotekslagen fick 2004 ett tillägg (§ 7a)² som ålägger biblioteken att samverka och att biblioteksplaner ska upprättas. KB har, tillsammans med länsbiblioteken, fått i uppdrag att följa upp biblioteksplanerna. Från den rapport, *Bibliotekens planer 2012*, som KB utgivit framkommer ingen tydlig eller entydig bild av vilka samarbeten som finns eller hur de ser ut.

Taxonomierna som beskriver samarbete är sinsemellan ganska olika. Vi har visserligen eftersträvat samma antal nivåer men om man lägger taxonomierna bredvid varandra är det inte säkert att till exempel nivå 2 innebär samma grad av samarbete i alla taxonomier. Detta beror bland annat på att vi kommit olika långt när det gäller samarbete mellan olika verksamheter. Biblioteken har till exempel samarbetat under en lång tid med skolan och på många platser i landet finns också erfarenhet av formaliserade avtal. Det är inte lika vanligt med avtal vad gäller samarbete mellan bibliotek och äldreomsorg. Vi kan alltså se en skillnad mellan taxonomierna som speglar erfarenhet av samarbete och det kan naturligtvis också spegla graden av ”fantasi” vad gäller beskrivningen av samverkan. I takt med att våra verksamheter utvecklas så kommer förhoppningsvis de högsta nivåerna bli fler och mer utvecklade och kanske några av mellannivåerna fasas ihop.

² 7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

En annan skillnad mellan taxonomierna är graden av formellt, politiskt uppdrag. Biblioteken har i uppdrag att samverka och formulera en kommunal biblioteksplan. Äldreomsorg, barnavårdscentral och förskola har också formulerade uppdrag där ett samarbete med bibliotek kan gynna delar av deras arbete. Men föreningslivet har i sig inget uppdrag att samarbeta med biblioteket även om vissa föreningar säkerligen kan gynnas av ett samarbete. Det finns också forskning som tyder på att ett biblioteks kontakter i lokalsamhället är ett mått på bibliotekets sociala kapital (Putnam 2003, Vårheim 2008). Taxonomierna kan därför vara intressanta eftersom graden av samarbete är något som är svårt att mäta på annat sätt.

I sammanhanget kan det dock vara viktigt att påpeka att taxonomierna har tagits fram i ett bibliotekssammanhang och utifrån bibliotekspersonals olika erfarenheter av samarbete. Även om taxonomierna beskriver samarbete så är det ändå utifrån bibliotekets uppdrag som de är formulerade. Det är inte säkert att de skulle se likadana ut om vi i högre grad samverkat med respektive verksamhet när vi tagit fram taxonomierna. Detta är naturligtvis ett besvärande faktum och vi vill understryka att Regionbibliotek Stockholms ambition har varit att påbörja ett arbete och vi välkomnar varmt alla initiativ till diskussion och utveckling av taxonomierna. Det gäller förstås också skapandet av nya taxonomier.

Samarbete i lokalsamhället

Cecilia Bengtsson, utvecklingsledare vid Regionbibliotek Stockholm skriver i rapporten *Biblioteket i lokalsamhället* om att kartlägga lokalsamhället. Det handlar om att få överblick över demografi och levnadsförhållanden, vilka aktörer som finns och vad som kännetecknar det egna lokalsamhället. Bengtsson påpekar dock att det inte är alldeles lätt att definiera begreppet "lokalsamhälle" och idag när offentlig verksamhet, näringsliv och civilsamhälle går in i varandras traditionella uppgifter kan det bli ännu svårare. Företag driver förskolor, skolor och äldreomsorg. Föreningar har volontärer som ansvarar för delar av offentlig verksamhet. Och så vidare. Möjligen kan den-

na omstöpning av samhället göra biblioteket som neutral plats både starkare och viktigare. I Pamela Schultz Nybackas studie *Att hantera den dynamiska kontrasten mellan tradition och förnyelse* blir det tydligt att biblioteket inte bara är en förvaltare av information utan också en aktör i rörelsen mellan tradition och förnyelse som finns i samhället idag.

Genom samarbete och samverkan med andra aktörer i lokalsamhället kan biblioteket bidra till en känsla av sammanhang för dess invånare. Inom projektet Mäta och Väga utvecklade Regionbibliotek Stockholm ett antal taxonomier som är tänkta att visa olika nivåer av samarbete mellan biblioteket och annan lokal verksamhet. En förhoppning med taxonomierna är att de kan vara till hjälp att identifiera behov av samarbete samt problematisera vad man ska samarbeta kring. De är tänkta att fungera som ett underlag för diskussion då man vill starta eller utveckla ett samarbete. De uttrycker alla en riktning från den lägsta nivån där verksamheterna arbetar var och en för sig själv via nivåer av samarbete till en samverkan. Vi skiljer alltså på begreppen samarbete och samverkan. **Samarbete** står för det praktiska arbete som man utför tillsammans. Det kan uppstå spontant och behöver inte vara reglerat. **Samverkan** kan vara ett formellt avtal mellan två verksamheter där syftet är att man ska uppnå något som man inte ensam skulle kunna åstadkomma. Ett tredje ord som ofta har betydelse i dessa sammanhang är samordning. **Samordning** kan ses som en lägre nivå av samverkan där någon, till exempel en chef, gör en inventering av befintliga resurser och samordnar dem inom en verksamhet, en förvaltning eller i en kommun. Denna samordning kan leda till ett effektivare resursutnyttjande. Flera av taxonomierna har nivåer som uttrycker en medvetenhet om andra aktörer i lokalsamhället. Att inse att det till exempel finns pensionärsorganisationer, kyrkor och studieförbund som också har äldre människor som målgrupp är en av de lägsta nivåerna för samarbete. Att samordna utbudet tidsmässigt kan vara ett resultat av samarbetet. Högre upp bland nivåerna kan vi se styrning av samordningen av kompetenser som kan leda till samverkan. Vi delar inte bara upp räkningen mellan oss utan använder var och ens kompetens för att uppnå något vi inte

klarat på egen hand.

I några av taxonomierna har vi velat göra skillnad på vilka av bibliotekets erbjudanden man vill samarbeta om – Rummet, Medierna eller Kompetensen? Ibland kan samarbetet just handla om samordning av till exempel databaser eller bibliotekssystem. Ibland kan det vara tillgången till lokaler, marknadsföring eller bilderböcker. Ibland kan det handla om att samverka för barns språkutveckling eller ökad digital delaktighet bland nyanlända flyktingar.

I detta kapitel presenteras taxonomier som beskriver bibliotekets samarbete med barnavårdscentraler, föreningsliv, äldreomsorg och förskola-skola-vuxenutbildningen.

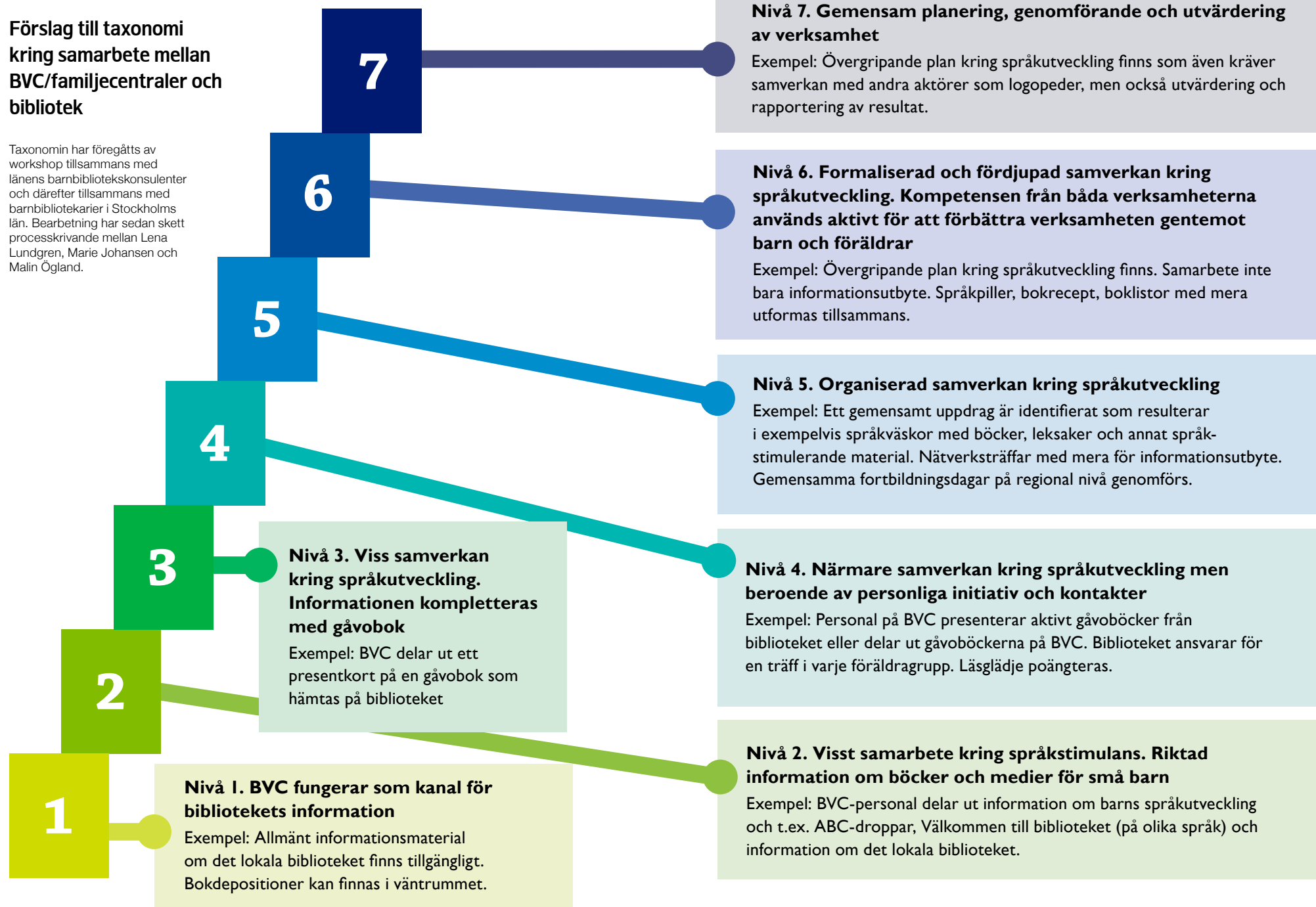
Samarbete med barnavårdscentraler

I rapporten *Dags att höja ribban?* skriver Kerstin Rydsjö att biblioteken och barnhälsovården båda ska stimulera barns tidiga språkutveckling eller litteracitet, det finns ett gemensamt uppdrag. Rydsjö menar att kunskap om bibliotekets satsning gentemot små barn och deras familjer måste vara hela bibliotekets angelägenhet och en del av bibliotekets kärnverksamhet. Samarbetets syfte och mål måste vara gemensamt för båda verksamheterna, man måste vara eniga om det gemensamma professionella objektet – vad det är man ska uppnå.

Barnbibliotekets samarbete med barnavårdscentraler (BVC) är ett exempel på en verksamhet som är så etablerad och självklar att man nästan har glömt varför den finns. Hur medvetet är arbetet? Varför delas gåvoböcker så ofta ut – vad är syftet? Är det marknadsföring av biblioteket, att informera om vikten av god språkutveckling, att ge barnen en läsupplevelse man vill uppnå? Eller är det en kanon man vill förmedla, eftersom det är så vanligt att dela ut *Barnens första bok*? Och hur följer man upp verksamheten?

Förslag till taxonomi kring samarbete mellan BVC/familjecentraler och bibliotek

Taxonomi har föregåtts av workshop tillsammans med lärens barnbibliotekskonsulenter och därefter tillsammans med barnbibliotekarier i Stockholms län. Bearbetning har sedan skett processkrivande mellan Lena Lundgren, Marie Johansen och Malin Ögland.

Nya samarbeten – chans för biblioteken att se barnen som beings?

Folkbibliotekens barnavdelningar har en tämligen lång och god erfarenhet av samarbete med skolan. Genom skolan når biblioteket ”alla” barn och man har kunnat generalisera och kopiera sina erbjudanden och på så sätt arbeta ganska rationellt. Men det har också tagit en stor del av barnavdelningarnas resurser i anspråk. I och med den nya skollagen är det tydligare att skolan själv ansvarar för sitt biblioteksbehov och i förlängningen borde det innebära att det frigörs resurser på många barnbibliotek som kan användas till att utveckla nya samarbeten.

Åse Hedemark skriver i artikeln Synen på barn och barns literacy – en studie av folkbiblioteksplaner i antologin *Libraries, black metal and corporate finance* att synen på barn inom barndomsforskningen ändrats från att se på barn som människor i vardande, human becoming, till att se barnen som beings, där fokus ligger på att barn är aktiva kulturvarer som påverkar sin omgivning. Alltså ett nytt barndomsparadigm där barn ses som kompetenta och handlingskraftiga – de är inte bara individer som ska fostras och formas till att bli kompetenta vuxna.

Hedemark ser i sin studie ”att biblioteken som läsfrämjande aktör i dessa biblioteksplaner utgår från en förförståelse som innebär att barns språk är bristande. Barnen har inget dugligt språk och framstår i och med denna utgångspunkt som passiva subjekt som måste förlita sig på att vuxna som aktiva subjekt kan avhjälpa denna brist.” (Hedemark 2013, s. 77)

Regionbibliotek Stockholm har tillsammans med Riksidrottsmuseet och SISU idrottsutbildarna drivit projektet *Att läsa är också en sport*³ vars mål var att:

- Locka till läsande och samtal om böcker bland läsovana ungdomar och unga vuxna.

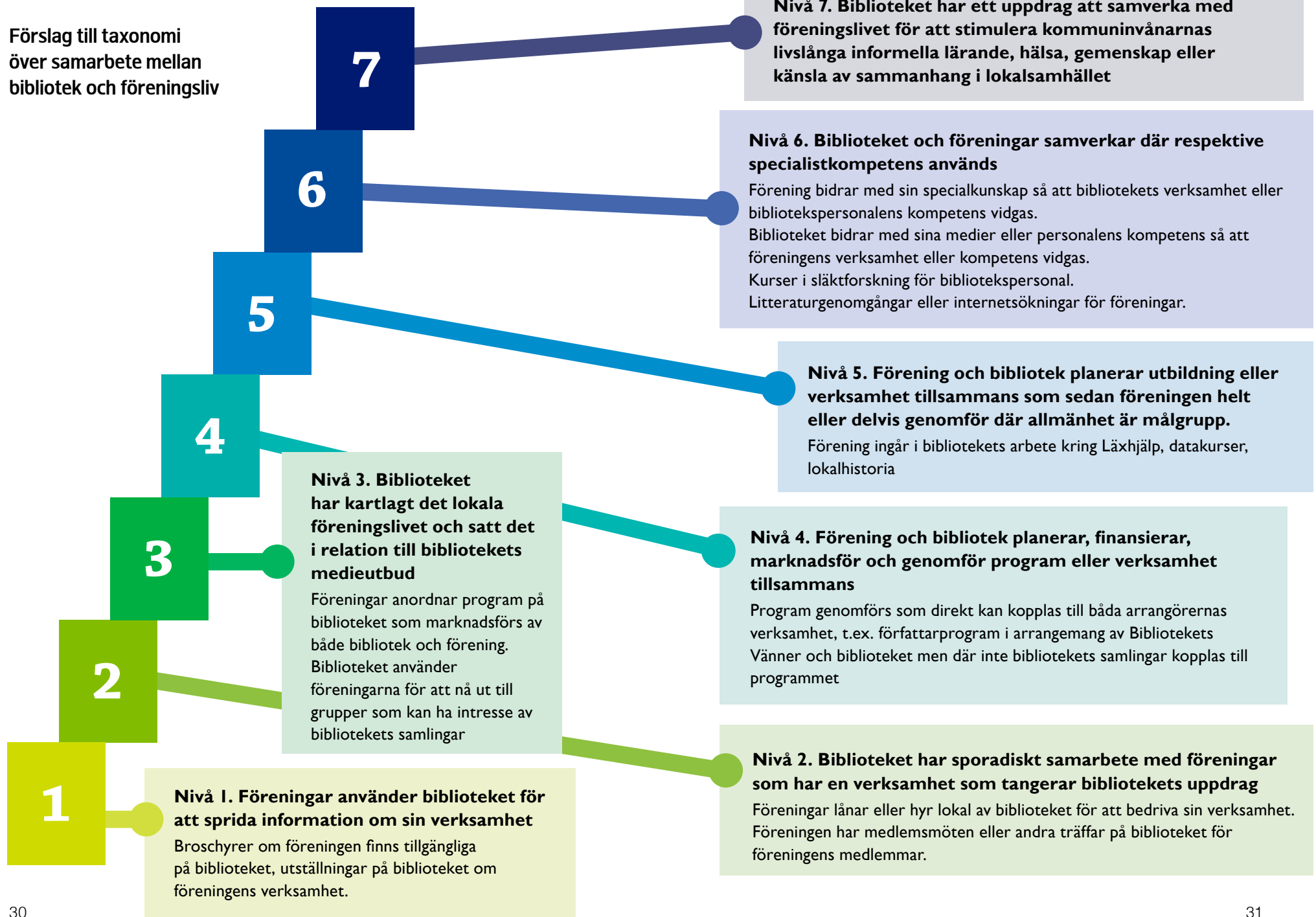
- Lyfta fram läsande manliga förebilder genom att visa på idrottare med läsintresse.
- Ge exempel på samarbeten, nationellt och lokalt, för att nå fler läsare.

Målformuleringarna tyder på en syn på barnen som becoming men de lokala projektarrangörerna hade möjlighet att vända sig till barnen som beings eller aktiva idrottare. Ett ökat samarbete med lokala föreningslivet kan alltså vara en möjlighet för biblioteken att anta synen på barn som beings. Utmaningen blir att komma fram till vad man vill samarbeta kring där båda parter känner sig som aktiva subjekt?

Den taxonomi som vi utarbetat har sett på föreningslivet som en helhet och som omfattar alla typer av intressen och åldersgrupper.

³ Projektet Att läsa är också en sport 2012-2013 finansieras med stöd av Statens kulturråd. Rapport och utvärdering publiceras under hösten 2013.

Förslag till taxonomi
över samarbete mellan
bibliotek och föreningsliv

Samarbete med äldreomsorgen

Andelen äldre blir större och större i Sverige. Knappt 20 % av befolkningen är 65 år eller äldre. Drygt 5 % av befolkningen är 80 år eller äldre. Funktionshindrade men inte äldre är en prioriterad grupp för biblioteken. De allra flesta som finns inom äldreomsorgen har dock något funktionshinder och blir därmed en prioriterad grupp. Medelåldern på boendena är mycket hög och de som bor där är ofta trötta och sjuka och har svårt att ta del av kultur. Bra öppettider på biblioteket är inte tillräckligt för att tillgängliggöra medier för den här gruppen. Samarbete med personalen på äldreboendena och deras roll som förmedlare blir mycket viktig.

Ambitionen är att taxonomier ska vara användbara vid början av ett samarbete. Det kan också behövas några konkreta idéer att börja samarbetet med, så att man får en gemensam erfarenhet att bygga vidare på. Tips och idéer kan man hitta i projekt Prosit's rapport⁴, *Det är möjligt!*, som bland annat innehåller en mängd exempel – recept – på verksamhet som man kan driva tillsammans omsorg och bibliotek. Den utkommer hösten 2013.

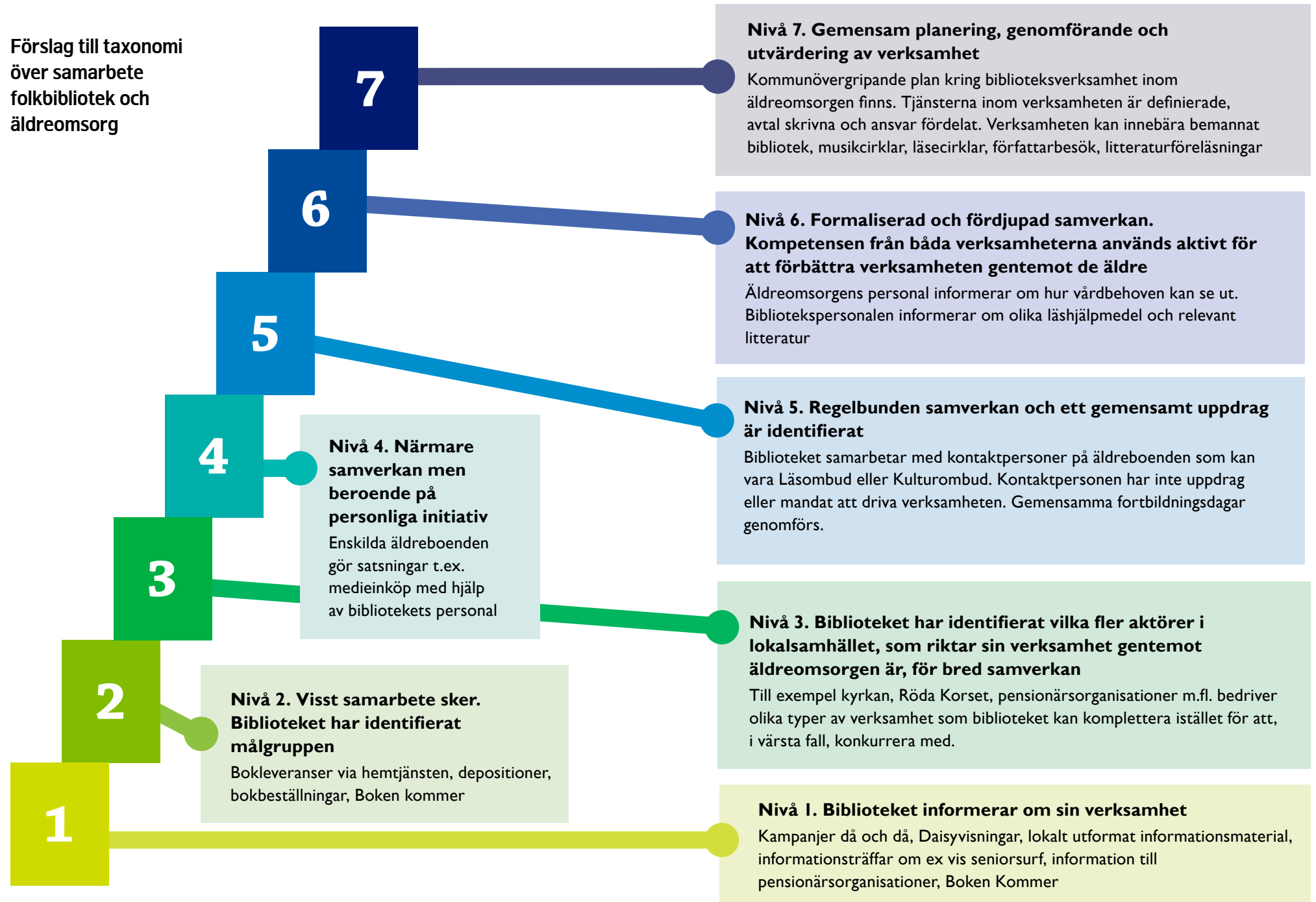
I slutrapporten för Seniorkultur i Stockholms län säger Cecilia Bengtsson:

”Vi skulle kunnat arbeta mer med att i aktiviteterna utgå från ett salutogent förhållningssätt, det vill säga att arbeta hälsofrämjande utifrån varje individs enskilda förutsättningar och att stimulera till en känsla av självständighet och meningsfullhet.”

Kanske är det ett salutogent förhållningssätt som vi behöver när vi ska formulera det gemensamma professionella objektet i taxonomin för samarbete mellan folkbibliotek och äldreomsorg?

⁴ Under 2009-2011 drevs projekt Prosit som ett samarbetsprojekt mellan länsbiblioteken i Stockholm Sörmland, Västmanland, Örebro, Gotland och Värmland. Målet för projektet har varit att biblioteken ska bli bättre i att lokalt förankra den uppsökande verksamheten och att man tillsammans med omsorg och äldreomsorg finner nya samarbetsformer och arbetsmetoder. Projektet har finansierats med bidrag från Statens kulturråd.

Förslag till taxonomi
över samarbete
folkbibliotek och
äldreomsorg

Samarbete bibliotek och skola

När man diskuterar samarbete mellan bibliotek och skola kan det vara olika varianter av samarbete man menar:

- **Samarbete mellan skolbibliotekarie och skola/lärare/ pedagoger**

Här finns ett skolbibliotek på skolan och anställd skolbibliotekarie. Men här kan det också finnas varianter vad gäller skolbibliotekariens hemvist – är hen anställd av skolan eller folkbiblioteket?

- **Samarbete mellan skolbibliotek och folkbibliotek**

Här finns (flera) skolbibliotek i kommunen och detta samarbete handlar om vem som gör vad i bibliotekshänseende i kommunen.

- **Samarbete mellan för-, grund- och gymnasieskola och folkbibliotek**

Här sker samarbetet mellan verksamheterna

- **Integrerat folk- och skolbibliotek**

Här finns alla varianter av samarbete vad gäller huvudman, rummets utnyttjande, öppettider för olika grupper, inköp och placering av medier, personal för olika grupper, kompetens för olika grupper mm.⁵

- **Folkbibliotek i skolans lokaler**

Här menas en variant av icke-samarbete där folkbiblioteket har sin lokal inne i skolan men det inte finns något formellt avtal om samarbete mellan skola och bibliotek. I många fall används ändå biblioteket av både elever, pedagoger och annan personal.

I den nya skollagen, som började tillämpas den 1 juli 2011, står det att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, samesko-

⁵ Integrerat innebär att ett beslut tagits på politisk nivå om att skolbiblioteket ska dela resurser med någon av kommunens folkbibliotek; filial eller huvudbibliotek. Om det förekommer ett visst samarbete med folkbiblioteket, men beslut om detta inte tagits på politisk nivå, är skolbiblioteket inte integrerat. Ur Skolbibliotek 2012

lan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller även fristående skolor. I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att man vanligtvis brukar avse ”en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.” Den nya skollagen har i många kommuner aktualiserat frågan kring samarbete mellan skola och folkbibliotek.

I rapporten *Barnen och planerna 2012* har Cecilia Ranemo tittat på hur barnverksamheten beskrivits i biblioteksplanerna. En fjärdedel av kommunerna har biblioteksplaner som beskriver ett samarbete mellan grundskolan och folkbiblioteket som går ut på att barnen i åldern 6-8 år får gå till folkbiblioteket i skolans regi och i samband med detta får barn som inte tidigare har ett eget lånekort ett sådant. Cecilia Ranemo menar att det är känt att det hela tiden förekommer samarbeten mellan skolor och folkbiblioteken men konstaterar att det är sällan det löpande arbetet finns beskrivet i biblioteksplanerna. Sju procent av kommunerna har någon form av läsutvecklingstrappa i sin biblioteksplan och Cecilia Ranemo menar att detta gör planen mer strukturerad och att det blir lättare att beskriva samarbeten mellan olika institutioner och biblioteket – som jag uppfattar det kan en taxonomi som beskriver olika nivåer av vad man gemensamt ska åstadkomma komma väl till pass i detta arbete. Cecilia Ranemo konstaterar att det övergripande biblioteksperspektivet saknas och det är inte alltid som skolbibliotekens nämns i kommunernas biblioteksplaner. De planer som innehåller en enskild del om skolbibliotek har sällan en del om vad också folkbiblioteket ska göra för barn och unga och Ranemo antar att detta beror på att olika nämnder inom kommunen ansvarar för de olika delarna.

Kanske kan man också säga att de olika nivåerna i samsarbets-taxonomierna beskriver olika nivåer av det gemensamma professionella objektet? Ett gemensamt professionellt objekt är det två eller flera yrkesgrupper ska åstadkomma tillsammans. I rapporten *Från textflytt till sökslump* beskrivs lärares och bibliotekariers väg till samarbete på

ett sätt som överensstämmer med en taxonomi. I de lägre nivåerna i taxonomin så handlar det mest om att hjälpa varandra så att man underlättar varandras arbete. Det gemensamma professionella objektet kan beskrivas som att nå en smidighet och en effektivisering när det gäller den praktiska verksamheten, att förfina redan förekommande rutiner och undanröja eventuella störande moment. Högre upp i nivåerna i taxonomin blir fokus och det gemensamma professionella objektet elevernas lärande. ”Ett viktigt steg i att utmejsla och formulera det professionella objektet är att problematisera det som tas för givet” (Alexandersson 2007, s. 81).

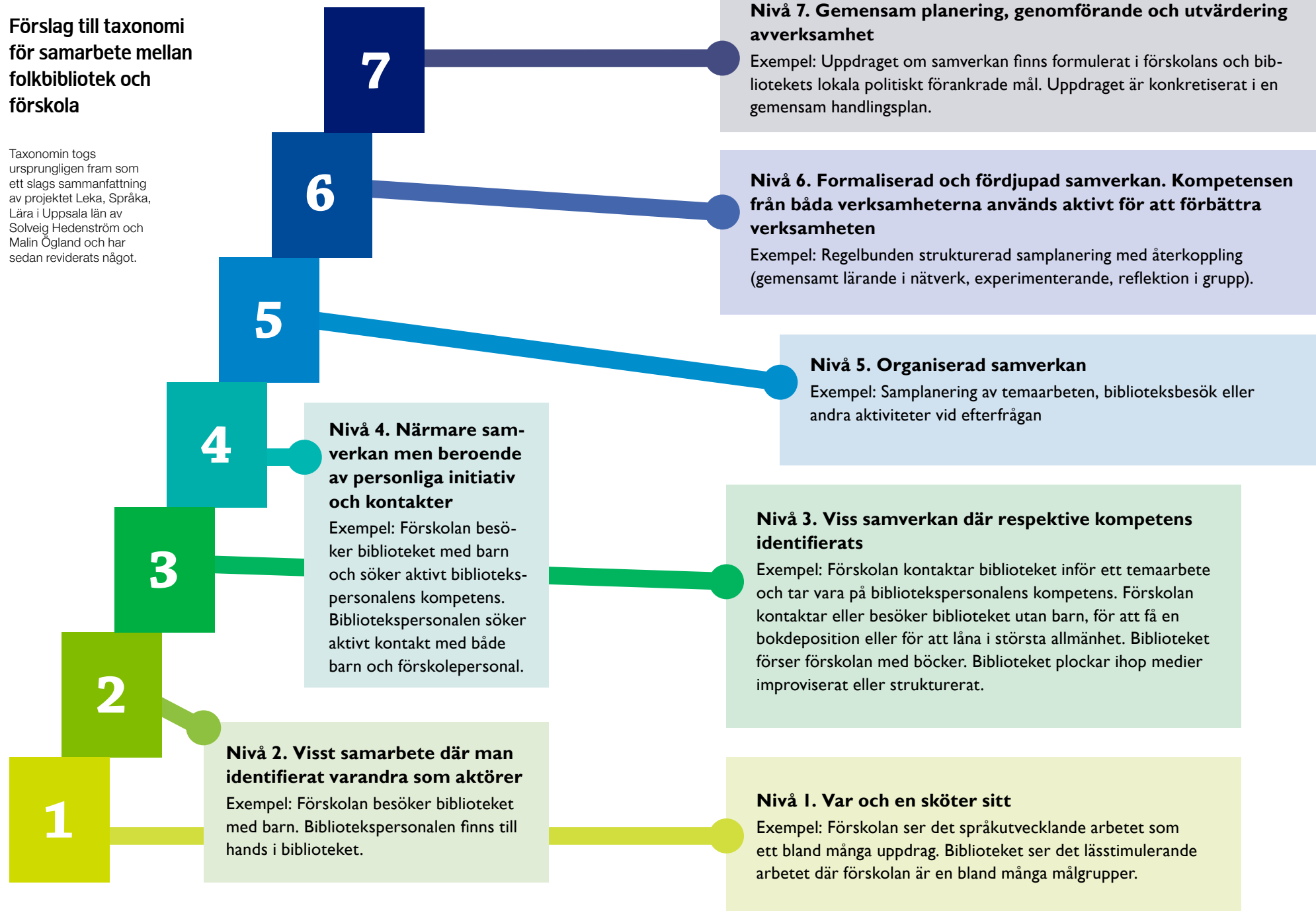
Under projektet Leka, Språka, Lära⁶ samarbetade förskollärare och barnbibliotekarie och genomförde ett mindre arbete. Vid utvärdering av projektarbetena såg vi att de befann sig på olika nivåer av samarbete och vi använde arbetena som en utgångspunkt för att beskriva en taxonomi. I efterhand har vi sett att nivåerna i taxonomin också speglar olika perspektiv. Längst ner råder ett verksamhetsperspektiv, gradvis vävs ett barnperspektiv in. Så småningom kan vi också skönja barns perspektiv. Allra överst är tanken att alla perspektiv ska rymmas, men risken är, som det står skrivet nu, att det återgår till att bara ha ett verksamhetsperspektiv. Planer och mål behöver inte nödvändigtvis innebära att målsättningen i sig själv är hög men man är åtminstone överens om vad man ska uppnå.

Taxonomierna som beskriver samarbete mellan folkbibliotek och grundskola respektive vuxenutbildningen försöker uttrycka skillnad mellan samarbete och samverkan. Samverkan kring uppdraget – barnens lärande och läsande respektive att höja utbildningsnivån i kommunen, snarare än samarbete administration eller ekonomi. Taxonomin försöker också uttrycka nivåskillnad i huruvida samarbetet gäller rummet, medierna och kompetensen eller endast en eller två delar.

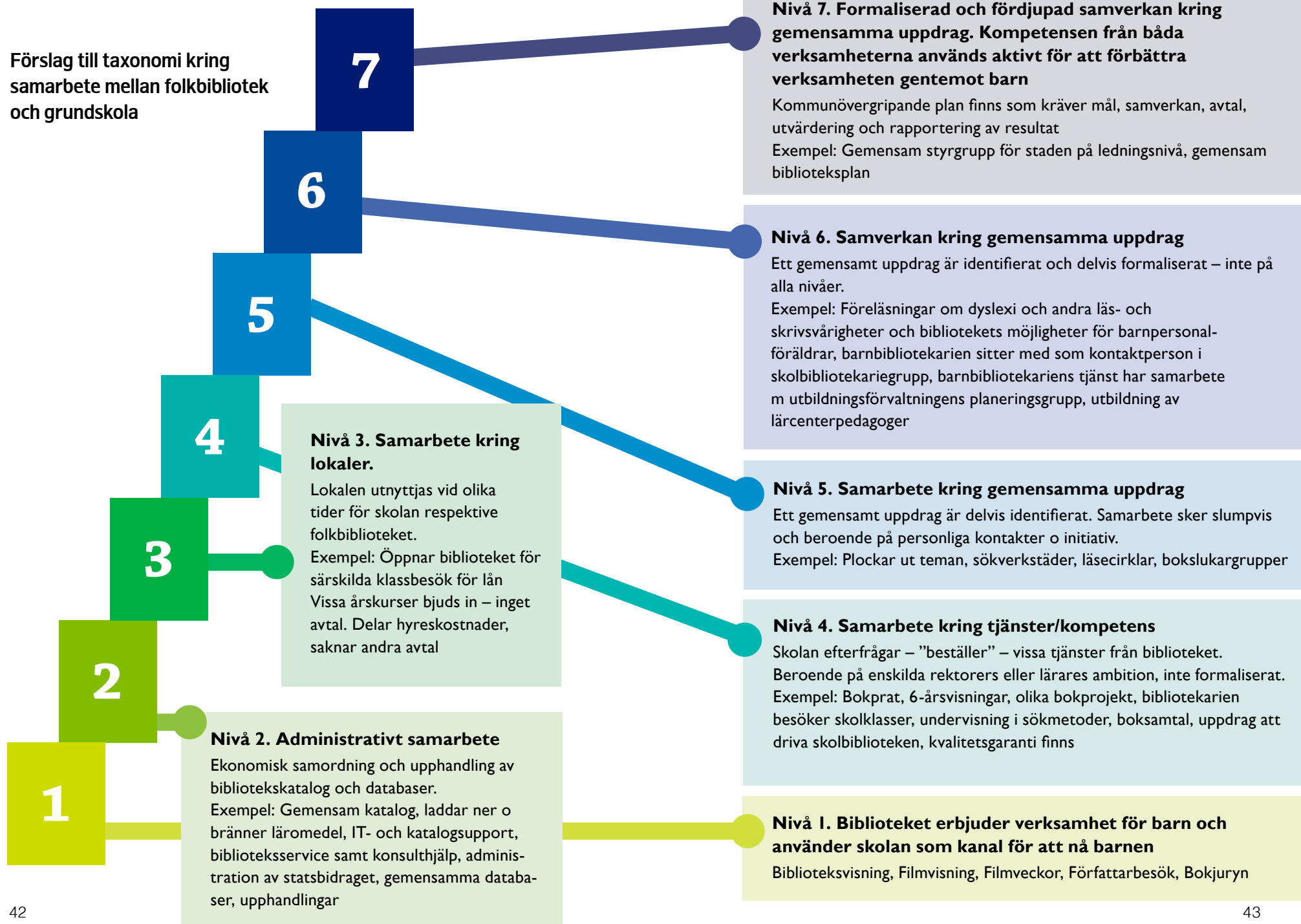
⁶ Här avses Leka Språka Lära II, 2006-2007 inom Uppsala RUC. Projektet finansierades av dåvarande Myndigheten för skolutveckling

Förslag till taxonomi för samarbete mellan folkbibliotek och förskola

Taxonomi togs ursprungligen fram som ett slags sammanfattning av projektet Leka, Språka, Lära i Uppsala län av Solveig Hedenström och Malin Ögland och har sedan reviderats något.

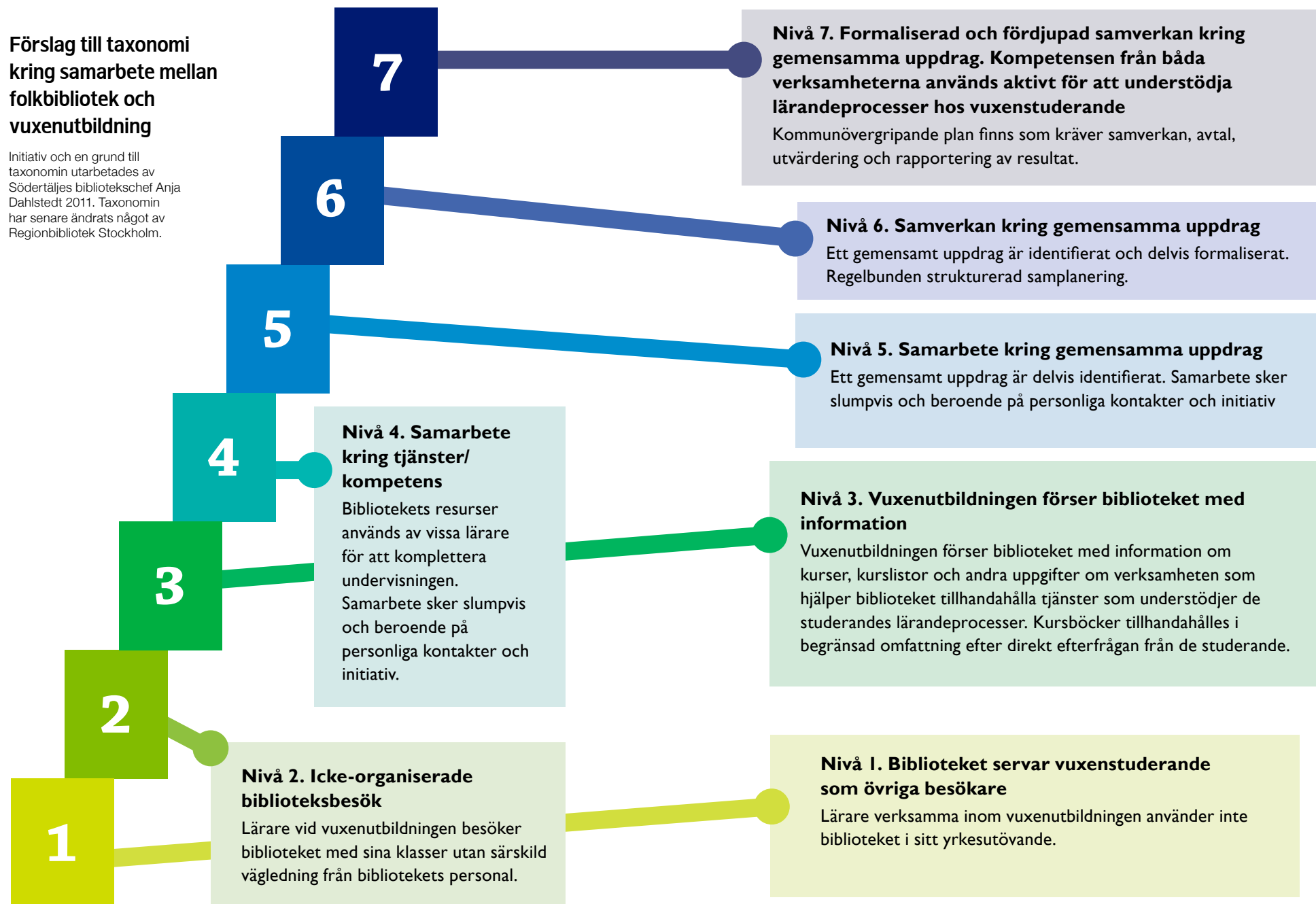

Förslag till taxonomi kring samarbete mellan folkbibliotek och grundskola

Förslag till taxonomi kring samarbete mellan folkbibliotek och vuxenutbildning

Initiativ och en grund till taxonomin utarbetades av Södertäljes bibliotekschef Anja Dahlstedt 2011. Taxonomin har senare ändrats något av Regionbibliotek Stockholm.

Taxonomier som beskriver nivåer av ett uppdrag

Utöver taxonomier som har fokus på samarbete har Regionbibliotek Stockholm utvecklat taxonomier som beskriver olika nivåer i ett enskilt uppdrag. En av anledningarna till att vi gjort det är att vi tycker att delar av folkbibliotekens uppdrag inte synliggörs tillräckligt i statistiken. Folkbiblioteken ska prioritera barn, funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter⁷ men det är inte alltid lätt att till exempel via den nationella statistiken se om biblioteken gått iland med denna uppgift. Vanligt är att antal utlån och utlån/invånare lyfts fram i den kommunala redovisningen. Några kommuner i landet har också fått så kallade resultatstyrda budgetar som, till exempel, baseras på antal utlån. I dessa fall värderas alla utlån lika mycket och det kan bli kontraproduktivt för ett bibliotek att satsa på verksamhet som man ”vet” kräver mycket jobb men inte genererar så många utlån.

Man kan säga att nivåerna i taxomin beskriver delar som refererar till olika helheter. Hur ska vi alla på biblioteken utföra våra delar, våra uppgifter, så att verksamheten blir så bra som möjligt för våra användare? Är vi överens om hur våra olika delar förhåller sig till helheten? Hur ser helheten ut? Är vi överens om hur helheten ska se ut?

⁷ 8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

För att få ihop en fungerande och effektiv process för hela verksamheten måste också alla medarbetare vara överens om vad som ska uppnås i de enskilda uppdragen. För att man ska kunna hävda att ens verksamhet har en god kvalitet måste man vara tydlig med vad man ska uppnå. Och kanske taxonomier som beskriver olika nivåer av ett uppdrag kan vara användbara i denna diskussion.

Som bibliotekarie kan man känna otillfredsställelse om man upplever brister i förutsättningarna som finns till buds för att utföra ett visst uppdrag. Ibland kan det handla om att man inte diskuterat kopplingen mellan delen och helheten. Det kan också handla om att planer och rutiner inte är genomarbetade i personalgruppen. Inköpsrutiner och läsarfremjande metoder är viktiga för hur utnyttjat mediebeståndet blir, hur många utlån man får. Men många aktiviteter eller tjänster är också beroende av lokala förutsättningar. Funkar lokalen för sagostunder? Kan vi möblera så att alla hör och ser när vi har bokcafé på fredagarna?

Många bibliotek har gjort så kallade processkartläggningar av bokens väg från inköpsförslag till gallring. Det är en process som alla anställda på biblioteket på något sätt blir delaktig i och det är därför en tacksam process att börja arbeta med. Även i denna kartläggning, som upplevs så självklar och fylld av konsensus, brukar diskussioner om mål med tjänsten uppstå. För vems bästa utförs vissa moment som stämpling, pluttning eller larmning? Ska personalen titta/känna på alla nya böcker eller är målet att böckerna når ut till besökarna snabbt? Var läggs den mesta tiden; på inköp eller förmedling? Att ha en taxonomi till hands för tjänsten kan underlätta när dessa diskussioner uppstår.

Jag menar att de olika nivåerna i en taxonomi är olika målnivåer. Om man bestämmer sig för att nå nivå 4 i en taxonomi och når den nivån, så har man god kvalitet på verksamheten, man har genomfört vad man lovat. Det innebär inte att man inte också kan beskriva verksamheten kvantitativt eller med nyckeltal. Snarare kan det vara så att de olika nivåerna i en taxonomi kan konkretiseras med kvantitativa mål.

Taxonomierna blir också viktiga för att kommunicera verksam-

heten med allmänheten. Vad kan man som besökare förvänta sig av detta bibliotek? Alla tjänster som biblioteket har är förstås viktiga att kommunicera med allmänheten. Är uppkopplingen tillräcklig för distansstudenten som vill se en föreläsning via länk på folkbiblioteket i hemkommunen?

I detta kapitel presenteras taxonomier för Boken Kommer-verksamheten, arbetet med mångspråk och digital delaktighet.

Verksamheten Boken Kommer

I den nationella statistiken kan man se antal låntagare som har hemsändning av böcker (så kallade Boken Kommer-låntagare). 2011 var det 15805 stycken vilket motsvarar ungefär 0,2 % av befolkningen. Om man tittar på åldersstatistiken i Sverige har vi nu ungefär 500 000 personer som är 80 år eller äldre. Det är ungefär 5 % av befolkningen. Självklart behöver inte eller önskar inte alla som är 80+ hemsändning av böcker (men det finns yngre och funktionshindrade som också har behov av Boken Kommer). Det kan vara värt att begrunda att de 15805 personerna är ungefär 3,1 % av alla 80+⁸. Det verkar finnas fog för att påstå att här har biblioteken ett utvecklingsområde!

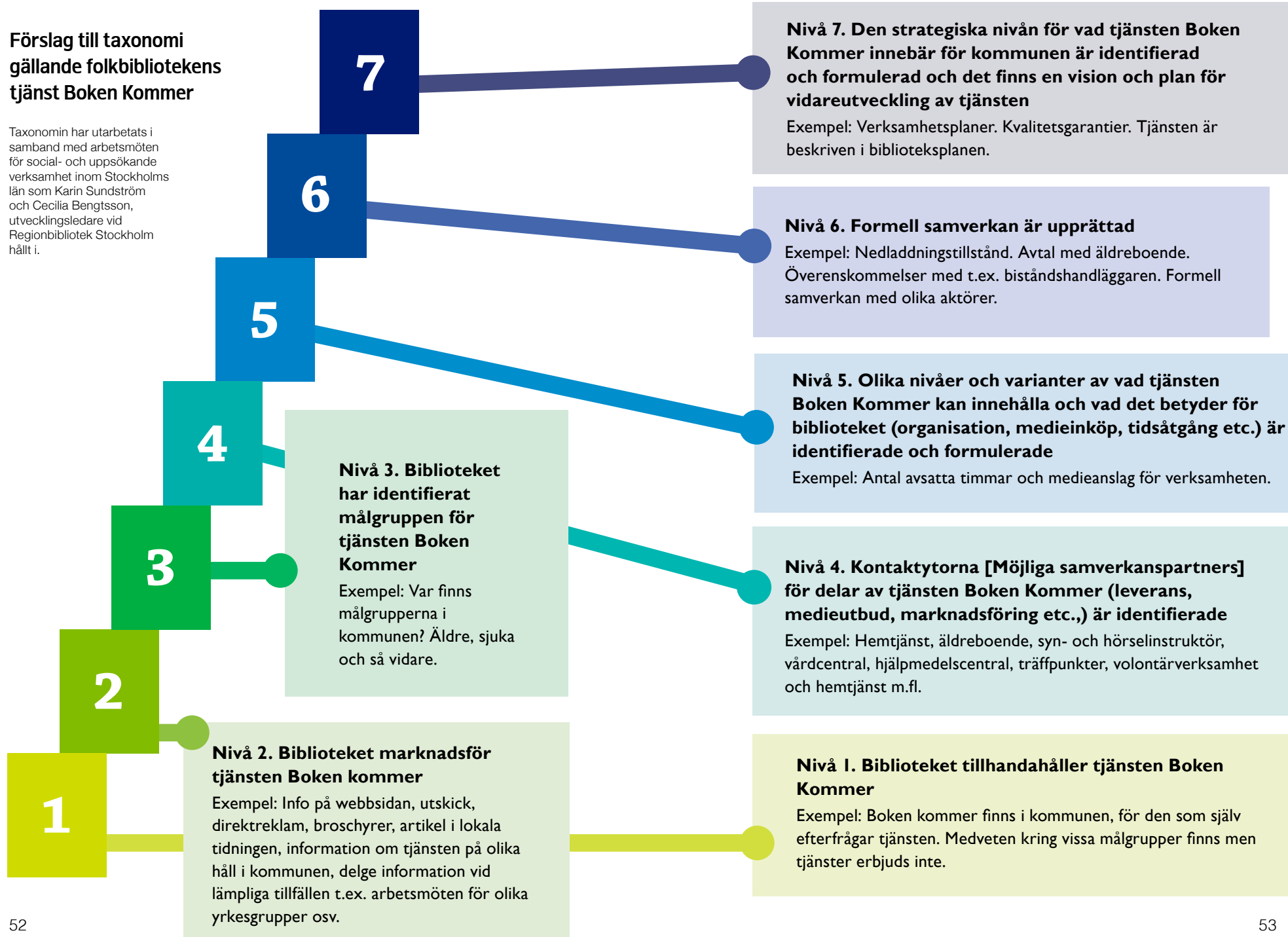
Jag har inte hittat några beräkningar för hur mycket tid en Boken Kommer-låntagare kan ta för biblioteket. En uppskattning från mig har varit 2 timmar/vecka och låntagare om låntagaren är synskadad, aktiv läsare och vi räknar in referenssamtal, sökning i katalog, nedladdning, paketering och utlån. Ingen har hittills motsagt mig i denna tidsbedömning.

Hur många personer finns det i denna målgrupp i just vår kommun? Är det möjligt för biblioteket att nå alla personer i målgruppen? Vilken typ av behov finns det i den här gruppen? Vilken typ av behov är det möjligt att möta? Hur ska verksamheten se ut hos oss? Finns det ett samförstånd bland bibliotekets personal om vilken nivå som är rimlig? Finns det ett samförstånd mellan personalen och politikerna om nivån? Alla dessa frågor och fler därtill kan vi tänka oss uppstår på ett bibliotek där man av olika anledningar vill titta närmare på sitt uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade. Vi har valt att göra ett förslag till taxonomi för Boken Kommer-verksamheten då vi uppfattar den som allmänt förekommande.

8 Siffror från Biblioteken 2011. Tabell F.12 och www.scb.se

Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens tjänst Boken Kommer

Taxonomi har utarbetats i samband med arbetsmöten för social- och uppsökande verksamhet inom Stockholms län som Karin Sundström och Cecilia Bengtsson, utvecklingsledare vid Regionbibliotek Stockholm hållt i.

Verksamheten Mångspråk

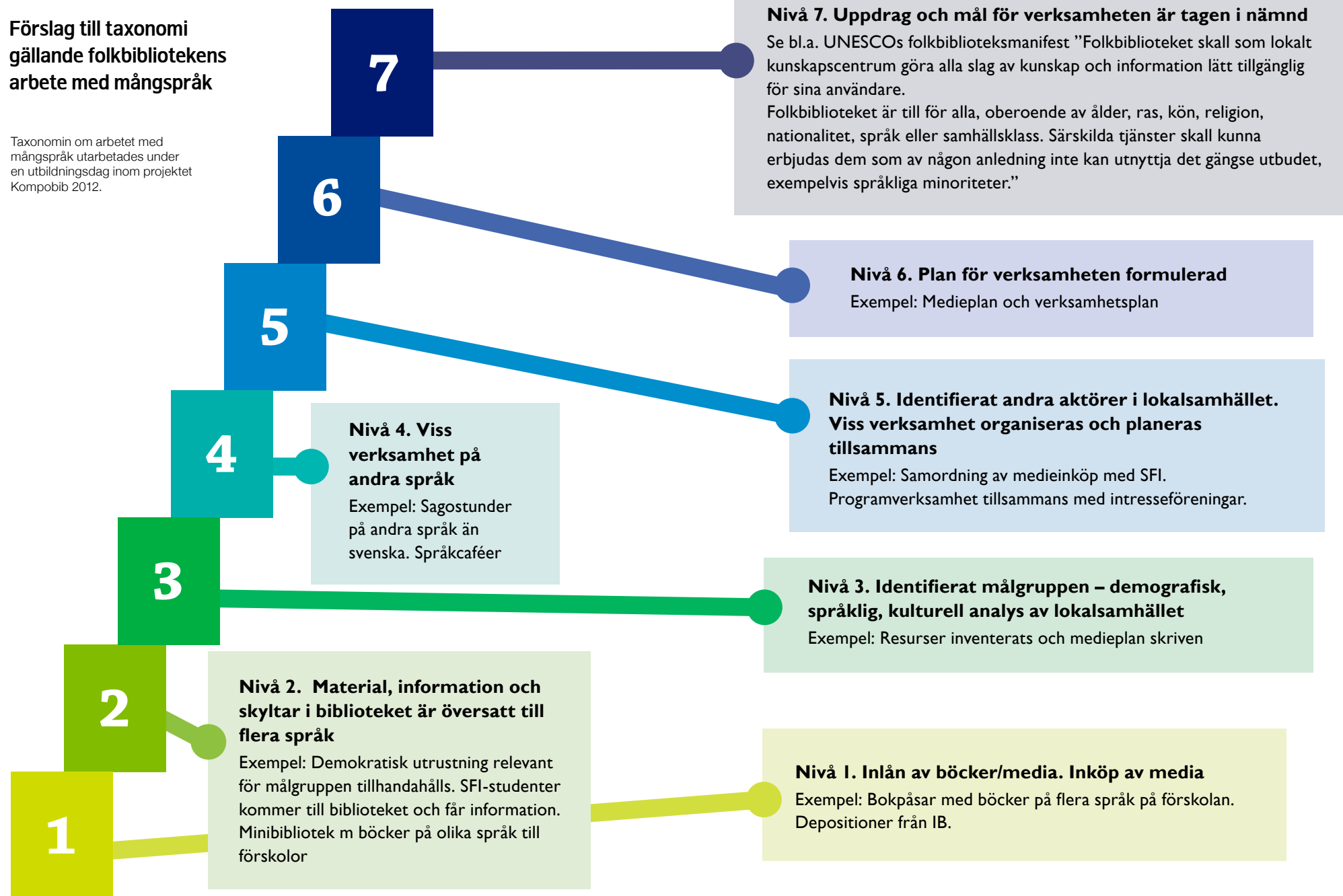
Ett annat verksamhetsområde som biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt är personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter. I januari 2010 trädde lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. Lagen innefattar ett grundskydd som bland annat säger att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och ska även främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige och att barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

I den nationella biblioteksstatistiken anges antal tidningar och tidskrifter på svenska respektive utländska språk. I övrigt finns ingen speciell statistik att ta fasta på. Svensk Biblioteksförning gav 2011 ut rapporten *Biblioteken och de nationella minoriteterna* som bygger på en enkät som gått ut till alla kommuner. Resultatet från kartläggningen visar att ”de svenska folkbiblioteken har en synnerligen begränsad verksamhet riktad mot de av staten definierade fem nationella minoritetsgrupperna judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och samer. Detta gäller såväl i beståndsutveckling och förvärv som i olika verksamheter och former för samarbeten.”⁹ Återigen verkar det finnas fog för att påstå att biblioteken har ett utvecklingsområde! Emellertid tror jag de flesta av oss är medvetna om att ett stort och omfattande arbete görs för personer som talar andra språk än svenska även om verksamheten riktad till våra minoritetsspråk inte är särskild. Antologin *Det mångspråkiga biblioteket: en nödvändig utopi* ger många exempel på det.

⁹ Biblioteken och de nationella minoriteterna (2011), s. 2

Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens arbete med mångspråk

Taxonomi om arbetet med mångspråk utarbetades under en utbildningsdag inom projektet Kompobib 2012.

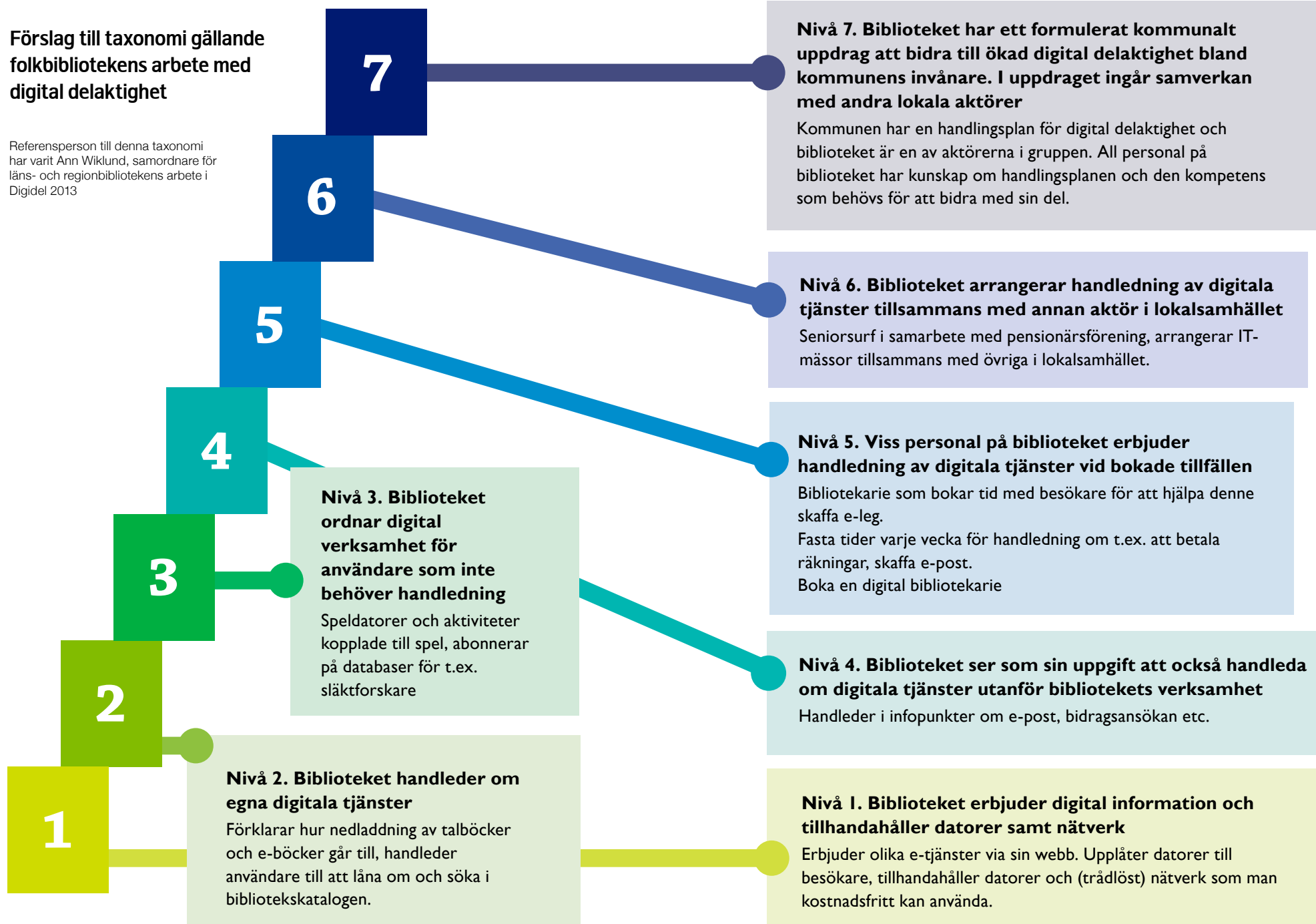

Verksamheten digital delaktighet

Den nationella kampanjen Digidel 2013 vill få 500 000 fler svenskar digitalt delaktiga. Många bibliotek deltar i kampanjen och de flesta bibliotek har någon slags verksamhet som syftar till att höja den digitala delaktigheten. Ibland kanske man inte ens tänker på det – det är självklart att man visar hur man öppnar ett e-postkonto samtidigt som man välkomnar och registrerar en ny biblioteksanvändare till exempel. Andra tycker inte att det är uppgifter som ingår i bibliotekets kärnverksamhet. Oavsett åsikt är detta en fråga som behöver diskuteras och vi hoppas taxonomin kan vara till hjälp i diskussionerna!

Förslag till taxonomi gällande folkbibliotekens arbete med digital delaktighet

Referensperson till denna taxonomi har varit Ann Wiklund, samordnare för läns- och regionbibliotekens arbete i Digidel 2013

Taxonomier i praktiken

Boken *Mäta och väga – om statistik och effektivitet på folkbibliotek* har ett kapitel om taxonomier. Sedan boken publicerats har flera försök till tillämpningar av taxonomier i praktiken skett på olika platser i landet. I det här avsnittet vill jag beskriva de exempel på praktisk tillämpning som kommit till min kännedom.

Exemplet Huddinge

Huddinge bibliotek har fyra utvecklingsledare som var och en ska utveckla en taxonomi för sitt uppdrag som är: digital delaktighet, IT, kommunikation och läsfrämjande. De fyra utvecklingsledarna ska ta fram taxonomierna tillsammans med personalen. De ska träffa all personal i workshops där alla ska diskutera frågorna

1. Var står vi idag?
2. Vart vill vi komma?
3. Hur når vi dit?

All personal ska vara med och ta fram alla taxonomier.

Varje utvecklingsledare gör sen ett utkast till taxonomi för sin verksamhet och personalen deltar i ytterligare en workshop kring respektive utkast. Därefter sker ytterligare bearbetning och analys innan ett färdigt förslag presenteras. För varje taxonomi ska en gemensam lägstanivå beslutas. Denna lägstanivå ska alla biblioteksenheter erbjuda och därmed garantera en likvärdig service. Det står sen en filial fritt att lägga sig på en högre nivå om man så vill, men det är alltså inte möjligt att välja en lägre nivå än den som man gemensamt bestämt. Arbetet med taxonomierna beräknas vara klart i december 2013.

Exemplet Södertälje

Redan i inledningen av denna bok skriver jag om Södertälje. Bibliotekschefen Anja Dahlstedt har varit en viktig person i arbetet med att ta fram nya taxonomier och i diskussionerna kring användandet av dem. Anja Dahlstedt stängades länge i diskussioner kring folkbibliotekets service till KOMVUX-elever med ansvarig person för den verksamheten utan något genombrott, men när hon presenterade en taxonomi (se s. 44-45) blev det tydligt för alla inblandade vad som diskuterades. De olika nivåerna för vad biblioteket kan erbjuda vuxenstudenterna blev konkretiserade. Diskussionen kunde ta ett steg framåt.

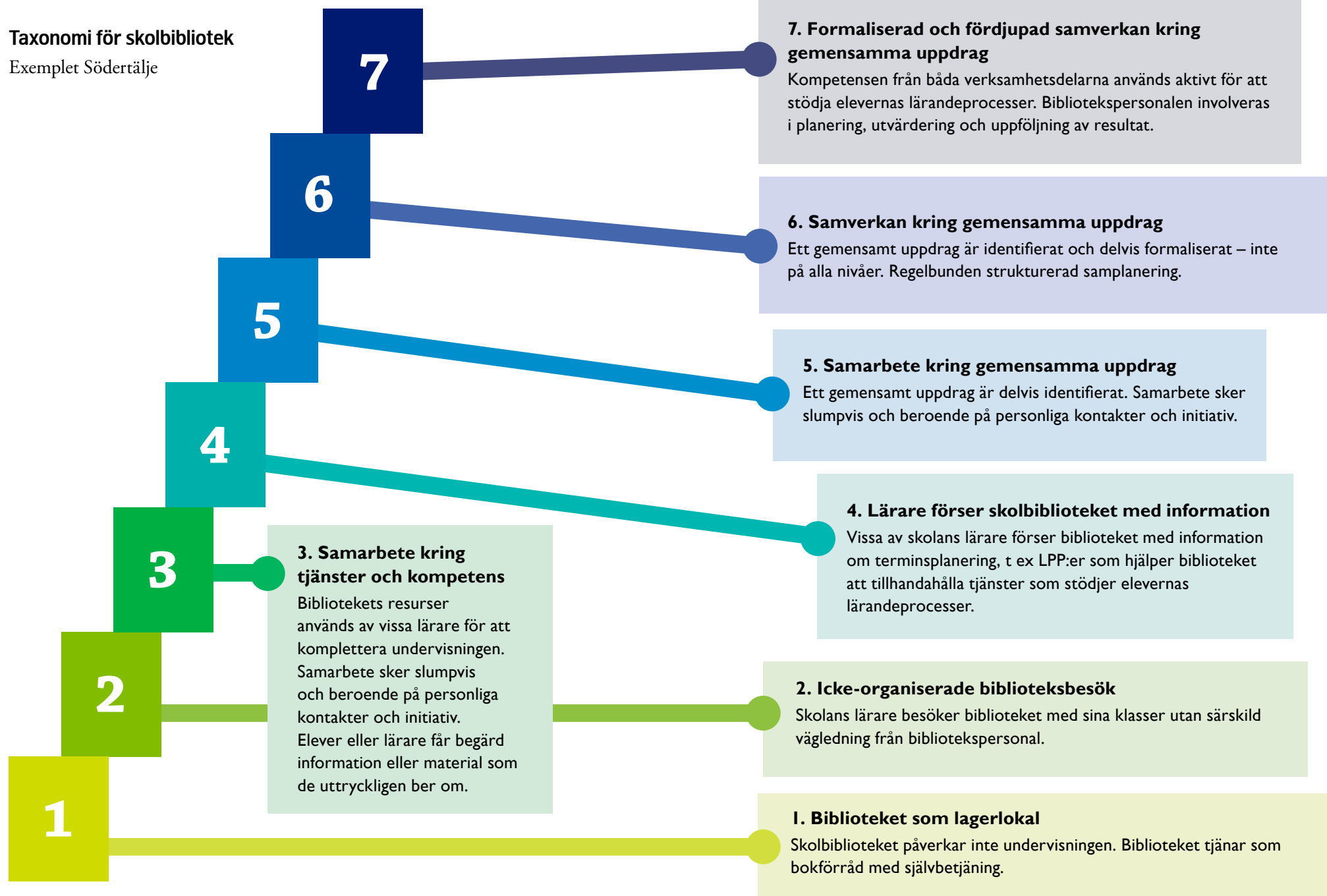
Södertälje har sedan fortsatt arbetet med taxonomier och har utarbetat en som används i skolans systematiska kvalitetsarbete (SKA). Utbildningskontoret skriver:

”I den SKA-mall som skolorna använder finns specifika frågor om hur skolan skattar sin egen skolbiblioteksverksamhet utifrån den taxonomi (skala) som beskriver olika kvalitativa nivåer av skolbibliotek. Dessutom förväntas skolorna beskriva hur de planerar att agera för att utveckla sin skolbiblioteksverksamhet.” Taxonomin presenteras på nästa uppslag.

Ytterligare en taxonomi, som behandlar filialverksamheten, är under arbete.

Taxonomi för skolbibliotek

Exemplet Södertälje

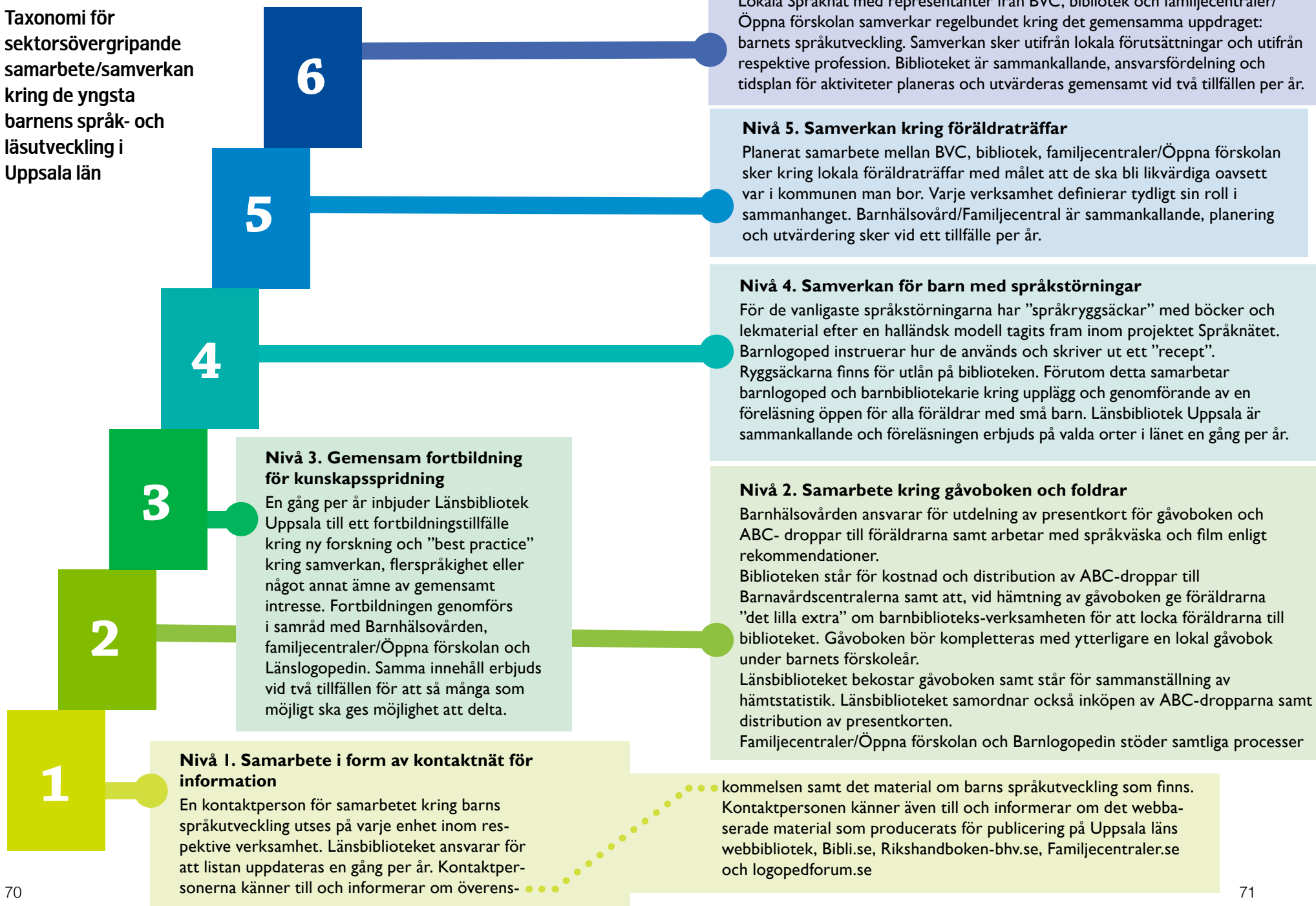
Exemplet Upplands Väsby

I samband med den genomlysning av barnverksamheten som Upplands Väsby gjorde tillsammans med Regionbiblioteket fick dåvarande barnbibliotekarien Emma Söderblom inspiration till att använda taxonomier. Hon hade med sig taxonomin till möte med BVC och de använde den som underlag vid diskussion om samarbetet som det varit och om vad de ville framåt. Emma tyckte att taxonomin var bra att utgå ifrån, att den bidrog till att konkretisera samtalet. Emma ser taxonomin främst som ett internt arbetsredskap och vill inte använda den gentemot t.ex. politiker av rädsla för att politiker skulle kräva nivå 7, utan att förstå vilka resurser som krävs för att uppnå nivån.

Exemplet Uppsala län

I Uppsala län har en sektorsövergripande överenskommelse inom länet för samarbete/samverkan kring de yngsta barnens språk- och läsutveckling antagits. För att få en hållbar struktur och kontinuitet i samarbetet kring de yngsta barnens språk- och läsutveckling har en taxonomi för samverkan/samarbete utarbetats (Se bil.) Överenskommelsen har undertecknats av länets Hälso- och sjukvårdsdirektör och Kulturdirektör och motsvarande chefer på kommunal nivå i de sju kommunerna inom Uppsala län. I och med undertecknandet har man kommit överens om att från och med den 1 april 2013 samverka enligt taxonomin. Ambitionen är att fortsätta det nätverksarbete som påbörjats genom projektet. Målet är att under treårsperioden nå samverkan enligt nivå 6. Överenskommelsen följs upp årligen. Inför en eventuell förlängning gör Länsbibliotek Uppsala en kartläggning som beaktas vid en eventuell revidering inför en ny treårsperiod. Arbetet med nästa överenskommelse påbörjas januari 2016.

Taxonomi för sektorsövergripande samarbete/samverkan kring de yngsta barnens språk- och läsutveckling i Uppsala län

Exemplet Ale

Kultur i väst erbjöd för några år sedan en kurs i aktionsforskning. En av deltagarna var barnbibliotekarien i Ale kommun. I sin rapport från sitt utvecklingsarbete beskriver Hanna Franzén Antelid hur hon använt taxonomin *Samarbete mellan bibliotek och förskola* vid självvärderingen:

4.3 Samarbetet utifrån taxonomierna – då och nu

I höstas när vi på biblioteket noterade att förskolorna sällan kom till biblioteket och lånade böcker skulle man ha kunnat gradera samarbetet mellan bibliotek och förskola som att det låg någonstans mellan nivå 1, dvs. ”var och en sköter sitt” och nivå 2, dvs. ”Viss samverkan där man identifierat varandra som aktörer”. Bibliotekets personal fanns tillhands när någon från förskolan besökte oss, men man utnyttjade inte barnbibliotekariens kompetens nämnvärt.

Idag efter att jag har arbetat aktivt med förbättringsområdet under några månader tycker jag mig se att samarbetet befinner sig något högre upp på taxonomiskalan. Nu är samarbetet snarar någonstans mellan nivå 3, dvs. ”Viss samverkan där respektive kompetens identifierats” och nivå 4, dvs. ”Närmare samverkan men beroende av personliga initiativ och kontakter”. Det skiljer naturligtvis en del mellan de olika avdelningarna. Jag upplever att ett par avdelningar verkligen tog fasta på det jag sa vid mitt besök, t.ex. att biblioteket kan hjälpa till vid temaarbete och boktips m.m. Självklart ska man inte nöja sig med detta. Efter att denna kurs är slut kommer jag att fortsätta mitt arbete, vilket förhoppningsvis kommer att leda till att samarbetet förstärks och fördjupas ytterligare. Högre upp på taxonomiskalan ska vi komma!

Franzén Antelid (2011)

Exemplet Håbo

Håbo kommun diskuterade inom Kultur- och fritidsförvaltningen taxonomier under 2011 och hade som ambition att införa taxonomier som ett alternativt mätinstrument i förvaltningen. Samtidigt infördes målstyrningsprogrammet Stratsys¹⁰ i kommunen och svårigheter med att få taxonomierna att passa med Stratsys i kombination med chefsbyten i kommunen gjorde att arbetet tyvärr strandade. Biblioteket planerar att använda taxonomin som beskriver samarbete med barnavårdscentralen som underlag för utvärdering och utveckling av det samarbete man redan har.

¹⁰ Stratsys AB är leverantör av programvaror och tjänster inom verksamhetsstyrning

Fortsättning följer?

Alla taxonomier i denna bok inleds med ordet ”Förslag”. De är alla tänkta att användas som ett stöd i verksamhetsutveckling; vid start av ett samarbete, vid utvärdering eller vid diskussioner om mål, visioner och uppdrag. Att vi använt ordet Förslag betyder förstås att vi öppnar för andra förslag och hoppas på experiment och revideringar. Det finns alltid en risk med att lista målnivåer, då de kan konservera en verksamhet genom att målen definieras och fastläses – Det kan upplevas som färdigtänkt! Men vi kan behöva dessa listor i en viss del av utvecklingsprocessen för att reda ut vad vi menar med olika begrepp och för att konkretisera, bryta ner begreppen till praktisk tillämpning. Att inta ett kritiskt och ständigt reflekterande förhållningssätt till själva taxonomierna är viktigt – om verksamheten tagit stora språng kanske ni ”vuxit ur” taxonomin och behöver ändra nivåerna! Kanske kan våra försök till strukturering stämma precis med hur ni tänker eller har organiserat ert arbete. Kanske stämmer de till viss del men vi har missat viktiga aspekter – gör då som man gjort i Södertälje: skriv om så att det passar er! Kanske tycker ni att det saknas taxonomier som beskriver just ert arbete – gör som Huddinge bibliotek: skapa helt nya taxonomier! Kort sagt: taxonomierna är era att använda!

Källor

Alexandersson, Mikael (2007). *Textflytt och sökslump: informations-sökning via skolbibliotek*. 2., rev. uppl. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Atlestam, Ingrid & Myhre, Randi (red.) (2012). *Det mångspråkiga biblioteket: en nödvändig utopi*. Lund: BTJ förlag.

Barnen i planerna 2012 (2012). Stockholm: Kungliga biblioteket.

Bengtsson, Cecilia (2012). *Biblioteket i lokalsamhället*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Biblioteken 2011 (2012). Stockholm: Kungliga biblioteket.

Biblioteken och de nationella minoriteterna (2011). Stockholm: Svensk biblioteks-förening.

Bibliotekens planer 2012 (2012). Stockholm: Kungliga biblioteket.

Carlgren, Ingrid & Marton, Ference (2000). *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförb:s förl.

Det är möjligt!: 36 recept på samverkan (2013). Solsmo, Ulla et al. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Franzén Antelid, Hanna (2011). *Samarbete mellan barnbibliotek och förskola*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik.

Frenander, Anders & Nilsson, Skans Kersti (red.) (2013). *Libraries, black metal and corporate finance: current research in Nordic Library and Information Science: selected articles from the 40th anniversary conference of the Swedish School of Library and Information Science*. Borås: Högskolan i Borås.

Hedemark, Åse. Synen på barn och barns literacy – en studie av folkbiblioteksplaner ingår i Frenander, Anders & Nilsson, Skans Kersti (red.) (2013). *Libraries, black metal and corporate finance: current research in Nordic Library and Information Science: selected articles from the 40th anniversary conference of the Swedish School of Library and Information Science*. Borås: Högskolan i Borås, s. 69-84.

Likvärdig service!: bibliotekens tjänster till äldre och funktionshindrade. (2000). Lund: Bibliotekstjänst.

Loertscher, David (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood, Colorado: Libraries unlimited.

Ny bibliotekslag (2012). Proposition 2012/13:147 Stockholm: Kulturdepartementet.

Olander, Kerstin (red.) (2013). *Seniorkultur i Stockholms län*. Slutrapport. Stockholm: Stockholms läns landsting. Kulturförvaltningen.

Putnam, Robert, Feldstein, Lewis & Cohen, Don (2003). *Better together: restoring the American community*. New York: Simon & Schuster.

Rydsjö, Kerstin (2012). *Dags att höja ribban!?: en rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling*. Halmstad: Regionbibliotek Halland.

Schultz Nybacka, Pamela (2013). *Att hantera den dynamiska kontrasten mellan tradition och förnyelse: en studie av Projekt Kompetensen inom Regionbibliotek Stockholm*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Skolbibliotek 2012 (2013). Stockholm: Kungliga biblioteket.

Uppsala läns sektorsövergripande överenskommelse <http://www.lul.se/Global/Kultur/L%c3%a4nsbibliotek%20Uppsala/Projekt/Dokument/%c3%96VERENSKOMMELSE%20bil%20PM.pdf> 2013-07-15.

Widerberg, Siv & Wedsberg, Malin (red.) (1989). *Barnens första bok: en antologi*. Stockholm: Litteraturfrämjandet.

Wikipedia. Artikel om Blooms taxonomi. https://sv.wikipedia.org/wiki/Blooms_taxonomi, 2013-08-12.

Vårheim, Andreas (2008). *Theoretical approaches on public libraries as places creating social capital*. Paper presenterat på IFLA, Quebec augusti 2008. Tillgänglig på internet: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.150.6542&rep=rep1&type=pdf>, 20130812.

Ögland, Malin, Lundgren, Lena & Wockatz, Kerstin (2010). *Mäta och väga: om statistik och effektivitet på folkbibliotek*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

